

örömét ennek a karácsonyi szózatnak! Nagyon jól van megalapozva. A végtelen istenség egészen közel jutott az emberi természethez, a hittan szerint személyi összeköttetésbe lépett vele. Az emberi eszmék ilyenformán Jézusban nemcsak kiléptek határaikból, hanem értékben is a végtelenségig emelkedtek. Jézus nemcsak végtelenül szeret, hanem szeretetének megváltó hatása is végtelen. Aki pedig vele egyesül, aki testvérenek tudja magát, szintén végtelenül szeret általa és végtelen értékeket termel általa. Ebben a gondolatkörben a hívő lélek nagylelkűvé lesz, mert nagy eszmékkel telítkezik. Felhővé válik, amely egész tenger párájából táplálkozik; nem csoda, hogy képes volna a Szahara sivatagjából paradicsomot varázsolni! Üstökössé válik, amely a Naptól veszi tüztét, melegét; bizonyára mind az éjszaki, mind a déli sarknak jéghegyeit fel tudná olvasztani! A legcsekélyebb fáradságába sem kerül, ha ezt a nagylelkűségét az emberekről akár az egész természetre is kiterjeszti.

Pax animalibus! Legyen béke az állatvilágnak is! Ne legyen a civilizáció olyan, mint a vízözön, amely folyton emelkedve, az állatokat egyetlen egy hegycsúcsra szorítja, ahol végleg el kell pusztulniuk. Ne legyen olyan, mint a prérík tüze, amely elől az összes állatoknak menekülniök kell, míglen mind a szárazföldről a tenger hullámaiba rohannak s ott elvesznek. *A civilizációt kultúrával kell egyesíteni, az emberi lélek műveltségével és fenkölt eszméivel.* Legyen az embernek elég, ami igazán elég és tartsa fenn mindazt, ami, ha nem is okvetlenül szükséges, de érdekes, szép és tanulságos. Nem kell azért indusokká lennünk, akik minden életet csak azért kímélnék, mert élet. A nekünk ellenséges életet ám pusztítsuk el addig a határig, amíg nekünk ellenséges. Mérgek kígyókat, kellemetlen férgeket, ártalmas szárnyasokat irtsunk ki. De a Földnek elfoglalása mellett írjunk körül néhány területet, ahol még a mérgek kígyók kecses vonalaiban is gyönyörködni, még a kellemetlen férgek és ártalmas szárnyasok alakján is csodálkozni lehet. Abból a képeskönyvből, amely számunkra a természet, ne tépjünk ki rakoncátlan gyerekek módjára egyes lapokat, amelyeket aztán már *soha többé pótolni nem lehet.* Ne legyünk kicsinyes győzők, akik a legyőzöttet teljesen megsemmisítik; hiszen ezzel saját győzelmüket is megsemmisítik, mert eltörlik

ennek emlékét. Ne szegényítsük önmagunkat azzal is, hogy legyőzött alattvalóinkat kiirtjuk s így uralmunknak területét kopárrá tesszük.

Teremtsünk békét magunk körül! Nem a halál békéjét és mozdulatlanságát, hanem az élet békéjét; a mozgalmak harmóniáját. Nem a szegénységnek békéjét, a nélkülözést és nincset, hanem a gazdagság békéjét, a sokféle vágyak kielégülését. Csak úgy élünk gazdagon, ha magunk is jól élünk és sok más életet is eltetünk, még ha ez az élet állatoknak élete is.

Pax animalibus! ... Békét az állatoknak! ...

AZ ÁZSIAI OROSLÁNROL.

Írta: Éhik Gyula dr.

Igazán nem csodálatos, hogy a legtöbb ember, ha oroszlánt hall emlegetni, Afrikára gondol, pedig az az oroszlán, amelyről legelőször hallunk, legelőször tanulunk: a bibliai Dániel oroszlánja, ázsiai volt.

A hinduk és a kisázsiai népek már ősidők óta ismerik az oroszlánt. Herodotos, Aristoteles és Pausanias egybehangzó adatai alapján azt is tudjuk, hogy Görögország északi részében, Tesszáliában és Macedóniában Kr. e. a IV. században még élt az oroszlán. Herodotos idején még gyakori volt, Aristoteles idején már nagyon megcsappant a száma és Kr. e. a IV. században teljesen kipusztult. Hasonló sors érte a bibliai Dániel oroszlánját is Palesztinában és Szíriában. Nem lehetetlen azonban, hogy Szíria szomszédságában, Mezopotámiában, a Tigris és Eufrát környékén elterülő hatalmas és hozzáférhetetlen mocsarakban, él még néhány belőle. Ez azonban csak feltevés, mert bizonyosat nem tudunk róla.

Az ázsiai oroszlánok közül legjobban ismert a perzsa-oroszlán (*L. leo persicus Fischer*), amely a legkisebb oroszlánfajta. Hatalmas sörénye az egész hasoldalt fedi, hátán azonban nem nyúlik a váll mögé. A perzsa-oroszlán is a kipusztult állatokhoz sorolható. Állítólag ebből is él még néhány Perzsia nyugati határán,

KARSZT.

— Harctéri élmények. —

Írta: Király Iván.

Sankt-Kanzian 1916. december.

Lehetne-e ennél találhatóbb elnevezést adni ennek a vidéknek? Karszt! Csupa rideg, szögletes, recsegő-ropogó mássalhangzó-ból álló név. Viselhetne-e jobb nevet ez a föld, ahol köveket szűnnek a kövek s az elemek örök alattomos harcban állanak egymással? Kemény és rideg itt a föld, rideg és hideg a víz, hideg és sivár az élet s az emberi szív sivár és rideg, mint a kő.

* * *

Évmilliókkal ezelőtt ez a föld a tengerek istenének, Poseidonnak birodalma volt. Az égboltozat mélykék azúrja az óceán türkiszöld tükrére támaszkodott. Ebben a csodálatos kristálpalotában örök béke és boldogság uralkodott. Pajzán, örökifjú lakói gyönyörű nők, a szírének és najádok voltak, akiknek teste a halakéhoz hasonlóan végződött és nem volt más dolguk, mint egész nap delfinekkal hancuroztak a habokon. Így

teltek smultak évezredek, s talán még ma is megvolna ez a boldog állapot, ha az Élet Könyvében nem lenne megírva, hogy az élet célja a tökéletesedés. A tökéletesedéshez vezető út pedig nem a boldogság, hanem a küzdés útja.

Az alvilágba száműzött pártütő istenek ugyanis megelégték a tengerek boldogságát és megparancsolták szolgálóknak, a föld belsejében lakó titánoknak, hogy pusztítsák el Poseidon országát. A titánoknak nem kellett sok biztatás, mert ők hordozták hátukon a tengert és mivel senki sem váltotta fel őket, már nagyon megunták ezt az állapotot. Összefogtak tehát és irtózatosszerű erőfeszítéssel felemelték a tenger fenekét a víz színe fölé, a föld kérgét apróra tördelték, a törmelékkel felhányták a felszínre, sőt, amikor Poseidon udvarával menekült, még hatalmas sziklatömböket dobáltak utána. A tengeri isten alámerült tenger mélyi biztos palotájába és megparancsolta Eolusnak, a szelek istenének, hogy kergesse vissza a titánokat földalatti üregeikbe. Irtózatosszerű harc keletkezett. Eolus a titánokra zúdította az összes szeleket. Versengve pusztították, rombolták a földet. A titánok óriási sziklatömböket emeltek ki a föld mélyéből, amelyeket a szelek sírára letaroltak; mire végeztek volna, új sziklatömbök

Ardilian tartományban, a Zagros hegységben és ettől délre, Faristan tartományban, a Shiraz környékén levő erdőkben, de ez sem bizonyos.

Az oroszlán Indiában is előfordul, csak hogy ott a gudseráti-oroszlán (*L. leo goojratensis* Smee) él. Feljegyzések bizonyítják, hogy régebben elég gyakori volt. A XIX. század első felében India központi tartományai-

tól északra még előfordult, 1837-től kezdve azonban mind kevesebbet hallunk felőle. 1864-től kezdve a vadászati irodalomban nem szerepel, jeléül annak, hogy a központi tartományokból kipusztult. Érdekes, hogy pusztulását ott nem az embernek, hanem az oroszlánnál erősebb, súlyosabb és ügyesebb tigrisnek rovására írják. Ez a nézete Dunbar Brander-nek is

Az afrikai állatok új társaskifutója a budapesti állatkertben. Márton Jenő felvétele.

állták útjukat. Évezredekig tartott az eldöntetlen harc. Mikor Eolus látta, hogy nem tud a titánokkal dülőre jutni, rájuk küldte a vizeket, amelyek barlangjukban keresték meg az ellenséget és sorra bedöntögették földalatti üregeiket. Ahol egy üreg beszakadt, ott a föld felszínén horpanás keletkezett. Végre győzött a túlerő. A titánok visszavonultak s elbujtak földalatti rejtekeikbe; a szelek elültek s ott maradt árván, síváran a darabokra tördelt csatatér. Mikor aztán a legkapzsisbb élőlény, az ember, még ezt a szomorú országot is elfoglalta, a sziklatömböket elnevezte *planiná*-nak, a mélyedéseket *doliná*-nak, a tengerbe dobált sziklatömböknek pedig *Lussin*, *Arbe*, *Veglia* s más neveket adott. Majd jöttek szemüveges, fontoskodó öregek, akik mindent megnézték, mindent elkereszteltek és megparancsolták a sziklatörmelékeknek, hogy ezentúl *Karszt* legyen a neve. Végül megírták vaskos kötetekben, amit láttak s amit hozzáképzelték és megparancsolták az egész emberiségnek, hogy mindennek úgy kellett történni, ahogy ők elgondolták. Az emberiség pedig, mivel kényelmesebb valamit elhinni, mint az ellenkezőjét bebizonyítani, szót fogadott s elnevezte ezeket az öregeket — tudósoknak.

Egyedül a vizek nem nyugodtak bele a békekötésbe. Megkeresnek minden kis gödröt, minden sziklarepedést, szivárognak üregről-üregre s ahol ellenségre bukkannak, irtózatossá válnak és rája döntenek háza boltozatát. Felnyög a rajtvessztett titán, próbálja magáról lerázni a törmeléket. Recsegnek, ropognak a sziklák, megremeg a Föld kérge... s odafönn az emberek babonás félelemmel az éghez fordulnak segítségért és magyarázatot keresnek a jelenségekre.

* * *

Két hatalmas sziklaterrasz. Az egyiket, mint rettentő sebhely, óriási repedés oszt kétfelé. Az egyik partján *Naklo* község szétszórt házaival, a másik parton kísérteties bagolyvár omladéka. Lenn, a szakadék mélyén, komoran rohan a *Rjeka* türkiskék vize, hogy tájékozva eltűnjön a magasabbik terrasz falmeredek oldalában. A barlangból dörögve morajlik a titánok harca, a parton primulák és helleborusok nyílnak; a sziklafolyosó fölött az ég keskeny sávját nyargaló felhőparipák ugratják keresztül. A víz rohan, a sziklafal forog körülöttem, a levegő fojtogat... fel innét, fel, ez az alvilág kapuja!

— aki Indiában az ilyen kérdésekben szaktekintély, — s vele együtt másoknak is. Ennek a feltevésnek helyességét azonban nem tartom valószínűnek. Kétségtelen, hogy a XIX. század elejéig az oroszlán és a tigris évezredek folyamán élt Indiában. Évezredekig a tigris nem pusztította ki az oroszlánt, megéltek egymás mellett. Vajjon miért várt volna a tigris az oroszlán kipusztításával a löfegyverek tökéletesedésének idejéig? Ezt meggondolva, nem tudom az »oroszlán-tigris elméletet« helyesnek elfogadni. Hiszen 1833-ban, Gudseratban, a folyómenti sűrűségben az oroszlán olyan gyakori volt, hogy *Smee* egy hónap leforgása alatt tizenegy példányt tudott elejteni. Kétségtelen tehát, hogy az oroszlánt a központi tartományokban az ember pusztította ki, nem pedig a tigris.

A gudseráti oroszlánból sem maradt volna egy sem életben, ha Kathiawar tartomány maharadsája az országában élő oroszlánokat nem vette volna idejekorán védelmébe. Így maradt meg a jelenkorig Kathiawar tartomány déli részén, a Gir-erdőben mintegy 200 darab. Kathiawar tartomány Bombaytól északra és az Indus-folyó torkolatától délkeletre levő félszigeten terül el; a Gir-erdő — mintegy 100 négyzetmérföldnyi terület — a félsziget déli részén van. A tartomány eliteltjei büntetésképpen itt őrzik India királyi vadját. Büntetésnek elég súlyos ott élni, ahol nincs jó ivóvíz, ahol dühög a malária, ahol az éghajlat októbertől-májusig a rengeteg esőzés következtében nagyon egészségtelen. És az elitelték mégis nagyon lelkiismeretesen teljesítik kötelességüket, mert örülnek, hogy életük, sőt szabadságuk is megmaradt. Az erdő egyébként aránylag elég rideg, Afrika erősen bozotos, tüskés területeire emlékeztet. A vékony homokos földréteget elég gyakran a kibujó sziklás altalaj váltogatja.

A gudseráti oroszlánból nem sok példány van múzeumban. A bombayi Princ of Wales múzeumban egy kitömött fiatal hím példány látható. Ezenkívül mindössze a newyorki természetrajzi múzeumban volt egy rossz állapotban levő bőr, amelyet lord Lamingtontól

kaptak ajándékba. 1929-ben a *Vernay-Faunthorpe* expedíciónak a junagadhi maharadsa* engedélyével sikerült egy fejlett hím és nőtényt az Amerikai Múzeum részére szerezni. Közgyűjteményben több hiteles példány nincs belőle.

Az expedíciótól elejtett hím 277 centiméter hosszú, nagysörényű állat volt. *Vernay* szerint külsőleg az afrikai- és a gudseráti oroszlán között feltűnőbb különbség nincs. Nagysörényű oroszlán a gudserátiak között igen ritkán akad, inkább a sörény hiánya jellemzi őket. A sörénytelenséget Indiában is azzal magyarázzák, mint Afrikában, vagyis, hogy a Gir-erdőben sok a tüskés bozót, s a sok tüske állandóan tépi a sörényt. Ezt a magyarázatot *Vernay*, afrikai tapasztalatai után, nem tartja kielégítőnek. Egyébként az afrikai oroszlánnal kapcsolatban *Kittenberger* már 1926-ban megjegyzi, hogy nagyon bozotos helyeken is lőtt nagysörényű oroszlánt, viszont teljesen szabad pusztákon is zsákmányolt majdnem sörénytelen hím oroszlánt. *Dunbar Brander* a beltenyésztésben látja a gudseráti oroszlán gyakori sörénytelenségének okát. Érdekes, hogy a gudseráti oroszlán sörénye, ha van, sohasem fekete, mint az afrikaié, hanem világos barnasárgaszínű.

Végül még megjegyzem, hogy 30—40 évvel ezelőtt, Kathiawartól 300 mérföldnyire, Gwalior tartományban, telepítés céljából néhány afrikai oroszlánt eresztettek szabadon. A kieresztett oroszlánok azonban nemcsak a bennszülöttek marháit, hanem a bennszülötteket is elhurcolták és annyi bajt, kellemetlenséget okoztak, hogy néhány év múlva az egész állományt kiirtották. Ezt azért említem, mert aki nem ismeri a történeteket, könnyen azt hiheti, hogy a Gir-erdei oroszlánok a Gwaliorban telepített állatokkal hozhatók összefüggésbe.

A gudseráti oroszlán mai előfordulása annyira szűk területre szorítkozik, hogy kipusztulása csak idő kérdése; egy járványos betegség elég ahhoz, hogy sorsát végkép elintézzze.

*Junagadh Kathiawar fővárosa.

A másik terraszt talán száz méterrel magasabb. Köröskörül falmeredek szikla, csak egy helyen van összefüggése a külső világgal. Itt vezet fel az út *Sankt-Kanzian*-ba. A falu közepén, falak és rácsok közé beékelve, sötét üreg tátong. Oly keskeny, hogy egy kisgyermek át tudna dobni a tulsó oldalára. Lenézni nem lehet, de érzem, hogy mély és meredek. Alulról, mint kísérteties moraj, hallatszik a *Rjeka* csataüvöltése, amint fékevesztetten alárohan a titánok vára ellen.

A falu közelében egy másik, puskalövésnyi átmérőjű üreg. Akinek kedve van, keskeny sziklapárkányokon, vas-kapcsokon, korhadtt, bizonytalan bürükön alákanyaroghat s ha addig el nem veszítette a lelkét, lenn, a félhomályos üreg fenekén bemehet egy barlangba s fáklyafénynél megnézheti a helyet, ahol a *Rjeka* rátalált ellenségére, ahol nyugodt türkisz-zöld szeme acélfeketére tágult a dühtől, ahol tajtékozva, zúgva, dörögve zúzza, vágja, rombolja az örök ősi ellenséget. És én reszketve takarom el szememet és a teremtés parányi porszemének érzem magamat. El innét, el! Vezess, Vergiliusom más helyre, ahol vigasztalóbb a látvány s el tudom hinni, hogy az ember úr a természet erői felett!

A falu másik széléről végiglátni a *Rjeka* szakadékan. Mennyire más hangulatú kép ez! A sziklarészekben növényzet üde zöldje, a patak szélén országút fehér szalagja, rajta békésen ballagó szekerek, piros tetős házcsoport, malom elhaló zakatolása, a levegőben megvillanó szirtigalamb-csapatok.

* * *

Ezredünket a *sankt-kanzian*-i tartalékkállásban találta a karácsony. Néhány nappal az ünnepek előtt megérkezett a *Karavankák* felől a bóra. Eolus szilaj legényei vad rohammal vetették rá magukat a karszti fennsíkokra. Üvöltve rázták a faágakat, bebömböltek a kéményeken, sikoltva találták meg a legapróbb repedéseket ajtókon, ablakokon, fagyos leheletükkel megdermesztették az agyat, megfagyasztották a szívet, aztán fakó felhőkön tovább nyargaltak a tenger felé, hogy helyet adjanak újabb rohamcsapatoknak. Mivel a házak nem voltak kályhával ellátva s a hirtelen beállított rajkályhák a széllal szemben tehetetleneknek bizonyultak, a konyhában ütöttünk tanyát, amely az egész házban a legtágasabb volt. A konyha közepén kőből rakott óriási tűzhely, körülötte lócákon húsán is elfértünk. A tűzhely közepén

A NYUSZT PÁRZÁSI IDEJÉRŐL.

Írta: Veress Gábor.

»A Természet« idei évfolyamának szeptemberi számában »Ka« aláírással fenti cím alatt nehánysoros híradás jelent meg. A baseli állatkertben végzett ama megfigyelést mondja el, amely a nyuszt párzási idejét július—augusztusra teszi. Ez a kérdés rendkívül érdekel és régóta foglalkoztat. A »Nimród Vadászujság« 1928-as évfolyamának 19-edik számában hosszabban foglalkozva a nyusztal, ennek párzásával kapcsolatban egyebek között a következőket írtam:

»... Párzása január végére, február elejére esik és hihetetlen zajosan történik. A vetélkedő gavallérok féktelen kergetődzés között, hol a földön hemperegnek, hol a fákon fel s alá kúsznak és maga, a vetélkedés tárgyát képező, féltve őrzött-óhajtott karcsú nyusztölgy is résztvesz e szilaj tornában. Amikor első alkalommal hallottam a nyusztoknak párzáskor rendezett eme lármázását, elképzelni sem tudtam, hogy milyen állatoktól származik az igen erős sívalkodás és a nyusztokra egyáltalán nem, de jóval nagyobb állatra gondoltam. Sokáig hallgattam az erdő esteli csendjében visszhangzó lármát, amelyet a fiatalos sűrűségben pajzánkodó nyestek okoztak, míg végre vagy másfélóra után, a sűrűség szélén feltűntek és egyet sikerült puskámmal helybenmarasztalnom. Azóta többször is volt alkalmam ilyet hallani, de már nem okozott fejtörést a zaj eredete, annyira jellegzetesen ismerős az, ha már egyszer hallgattuk. Egy dolog azonban ezzel kapcsolatban mégis sokat foglalkoztatta gondolataimat. Ugyanis 1923. augusztus 3-án az esti szürkületben tanuja voltam egy nyusztársaság jellegzetes párzási hangversenyének. Tencsén-megyének egy félreeső, csendes völgyében cserkésztem, amikor a völgy végében, közvetlen közelemben, a sűrű fiatalos között elkezdődött a sívalkodás és a nyusztok a száraz haraszton olyan zajt csaptak, hogy az erdőt minden ízében nem ismerő hallgató bátran vaddisznókat vélhetett volna a közelben. Bár több ízben hallgattam már végig a nyusztok párzási hangversenyét, ehhez fogható erősségűt azelőtt mégsem hallottam. Csak úgy zengett a völgy az éktelen sívalkodás-, morgás-, prűszkölés-, makogástól. Hosszas tusakodás után egy magányos öreg bükkfára futottak fel, éppen arra, amelynek közelében álltam. Ekkor már beesteledett és a holdvilágban a tiszta égboltra rajzolódva egyszerre csak megjelent két ág között az egyik nyuszt feje. Jellegzetes, háromszögletű füléről nyomban fel-

ismerhettem és lövésemre élettelenül pottyant le a földre. Torka alján a sárga folt élénk narancsszínű volt, ezzel is igazolva a szokatlan időben felébredt szerelmi mámort.

Első pillanattól nem kételkedtem abban, hogy nyusztársaságtól ered a zaj, csak az időponttal — augusztus 3-a volt — nem tudtam és nem tudom ma sem, összeegyeztetni az akkor megnyilatkozott nyusztyszerelmet. Mert, hogy párzási jelenet volt, aziránt semmi kétségem. Sokat törtem rajta a fejemet, mi indította a nyusztok szívét abban az időben szerelemre? Talán náluk is szokásos lenne — miként az őznél az álüzekedés — egy időszak, a fajfenntartást szorosan nem szolgáló nemi inger? Vagy — miként a madaraknál, ha az első költés elpusztul — egy második és szigorúan a fajfenntartást szolgáló szükségsszerelem biztosítja a jövő nemzedék életrekelését? A természet titkait tartalmazó nagy könyvet szívesen forgatók előtt igen érdekes rejtély ez, amelynek megoldása nekem nem sikerült. Az augusztusi nyusztyszerelem következményei októberben jelentkeznének a szaporulatban és ezek az újszülöttek karácsonyra jönnének elő fészükéből. Én azonban mostanáig csak nyáron láttam fiatal nyusztot és elgondolni sem tudok a nagy természet rendjét megcsúfoló olyan visszasságot, hogy az új nemzedék felnevelése a csikorgó télben nehezüljön az amúgy is létükért küzdő szülőkre. Bár ezt a rejtélyt megoldani nem tudom, mégis inkább egy álszerelemre gondolok, mintsem — éppen az előbb említett ok miatt — a faj fenntartását célzó szükségsszerelemre...»

Ha a baseli észlelés kétségen kívül, feltétlenül, minden tévedést kizáróan megbízható, akkor megoldódott a rejtély, amit én eddig megoldani nem tudtam. Marad megoldatlan a másik kérdés: miért van hát a januárvégi, februáreleji szerelem nyusztéknál; mi annak rendeltetése? Mert bizonyos, hogy párzik a nyuszt ekkor is, akkor is. Ezt közvetlen tapasztalatból tudom. De megdől az a feltevés is, hogy a nyuszt kilenc hétig hordja vemhét, ha — ismétlem — a baseli észlelés »holt bizonyos«, olyan észlelőtől ered, akinek komoly megbízhatóságához szó sem férhet. Az ilyen észlelést ugyanis mindég óvatosan kell fogadnunk és lehetőleg ellenőriznünk, ha van reá mód és alkalom. Ámde Basel messze van és bár ez az észlelés az én korábbi észlelésemet csak megerősíti, mégis azt mondom, hogy várjunk egyelőre a végleges megállapítás kimondásával. Nem volna alkalma a mi állatkertünknek ebben az irányban kísérletet folytatni?

szolgafa — vasból — rajta vörösréz üstben készült a polenta. Mikor az étel már eléggé sűrű volt, a család fő kimerte egy deszkára, megformálta és zsineggel annyi felé osztotta, ahányan voltak. Ez volt az egésznapos eledel. Mi pedig, idegenek, némán ültünk a tűz körül, néztük a szabad kéményen át elillanó füstöt s a füsttel együtt messzire szálltak gondolataink.

Karácsony estére elült a bóra. Az ég szürke volt, az utakon csillogott a kátyú s a pihenő ágyúk, mint delelő állatok bujtak össze egy kőfal mögött. A karácsonyfa alatt felmelegedett a lelkünk és megpróbáltunk bizonytalan jövőbe szakadt emberek lenni. Csendes poharazás közben az est lassan ballagott a betlehemi jászol felé. Éjfél tájban hulldogálni kezdett a hó. Óriási pelyhei puhán és zajtalanul, mind sűrűbben és sűrűbben libbentek a földre, mint mesebeli lepke-raj és fehér ruhába öltöztették a fekete éjszakát. A látóhatárt szakadatlanul egymásba folyó óriási gömbvillámok világították meg. Kék, zöld, lila, meg néha vörös, némán, hangtalanul. Sehol egy dörrenés, vagy elhaló morgás nem hallatszott, csupán a hó hullott némán, puhán s az idő angyalszárnyakon szállt... szállt az elmúlásba.

Pontéjfélnélkor tompa dörrenés riasztott fel álmodozásunkból. Utána a gyászdobok posztóval elfojtott pergéséhez hasonlóan ezer és ezer követte, percekig, negyedórakig. Odakünn a fronton, negyven kilométer távolságra innét békés karácsonyt kívánnak egymásnak az emberek...

A hópolyhek hirtelenül nyugtalankodni kezdenek. A hegyek felől bánatos sóhajlás kél. Az égi lobbanások kialusznak. A szelek ismét lezúdulnak a hegyekről és vad kurjantásokkal derékon kapják a hópolyheket s eszeveszett boszorkánytáncba kezdenek.

Három napig tartott a muri. Mikor harmadnap elült a szél s a nap óvatosan kikandikált a felhőrongyok közül, a földet arasznyi, porrá táncoltatott hó borította, a hólepkék tetemei eltorlaszolták az utat s a falu terén, a hómező közepén egy szirtigalamb teteme feküdt kinyulva, mozdulatlanul.

* * *

Csak a háború után tudtam meg, hogy ez a kimult galamb a béke galambja volt.